

— "Ω νὰ μ' ἔκοθε! — ἔλεγε στὸν ἑαυτὸ του ψυχρά.

Καὶ ξάφνου, ἓνα δαιμονισμένο στρίγκλισμα ἀπὸ σφίξιμο φρένων ἄκουσε σιμά του κι' ὕστερα κάποιον μεγάλο κρότο σ' ὅλο του τὸ σῶμα... καὶ τίποτε ἄλλο.

"Ἀλλὰ γὼ σκέφτονται κι' ἐκεῖνον τὸ σωφὲρ τοῦ αὐτοκίνητου, ποῦτ'αν ἀρρεθωνιασμένος μ' ἓνα σεμνὸ κορίτσι, ποὺ στὰ φιλιὰ του πάνω δραματίζονταν ἓναν μπεμπέ, καὶ τὴν ὥρᾳ ἔτρεχε ἀπὸ φυλακὴ σὲ φυλακὴ.

"Ἀχ!... ποιὸν νὰ πρωτολυπᾶσαι στὴ ζωή...

Ν. Ι. ΣΑΡΑΒΑΣ

ΝΕΟΪΤΑΛΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Ο LORENZO STECCHETTI ΗΤΑΝ ΑΘΕΟΣ ;

"Ενας ἀπὸ τοὺς ξένους ποιητὲς ποὺ μ' ἔτρεψε καὶ μ' ἐνθουσίασε στὴ μαθητικὴ μου ἡλικία, καὶ ποὺ δὲν ἔπαψε ἀκόμα καὶ σήμερα νὰ μὲ συγκινῇ, εἶναι κι' ὁ νεώτερος ἰταλὸς ποιητὴς Λορέντζο Στεκκέττι.

Αὐτὸ θὰ φανῇ, ἴσως, παράξενο σὲ μερικοὺς, σὲ ὄσους τυχαίνει νὰ γνωρίζουν πὼς τὰ τραγούδια τοῦ Στεκκέττι, ποὺ ὥστόσο εἶναι γλυκύτατα, ρεαλιστικὰ κάπως, καὶ γεμάτα πεσιμιστικὴ διάθεση, δὲν τὰ διακρίνει πολὺς σεβασμὸς γιὰ τοὺς λειτουργοὺς κι' ἴσως ἀκόμα γιὰ τοὺς τύπους τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας.

Κι' ὅμως ὁ ποιητὴς αὐτὸς ὅχι μόνο ἀγαπήθηκε ξέωρα ἀπὸ τὴ νεανικὴ μου ψυχὴ, ἀλλὰ κι' ἀργότερα στάθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς λίγους ξένους ποιητὲς ποὺ μὲ ξεχωριστὴ προσοχὴ μελέτησα.

Καταπιάστηκα συστηματικὰ μὲ τὸ ποιητικὸ ἔργο του, μετέφρασα καὶ κατάρτισα κι' ὅλας μιὰν ἐκλογὴ τῶν σημαντικωτέρων ποιημάτων τῆς πρώτης καὶ γνωστότερης συλλογῆς του, τῆς «Μεταθανατίου».

"Ἡ μεταφραστικὴ αὐτὴ ἐργασία μου, ποὺ μὲ ἀπασχόλησε ὁλόκληρα χρόνια, προσέκρουσε, δυστυχῶς, ὅπως κάθε

σοβαρή λογοτεχνική εργασία, σὸν καπηλισμὸ κάποιων ἀθηναίων ἐκδοτῶν.

Οἱ ἐκδότες ἴσως ἔχουν δίκιο, ἀφοῦ μεσολαβοῦν μεταξὺ τοῦ συγγραφέα καὶ τοῦ κοινοῦ, τὸ γεγονός, ὅμως, εἶναι ὅτι ἡ ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου βγαλμένη μεταφραστικὴ αὐτὴ ἐργασία ἔμεινεν ὥς τὰ τώρα ἄκαρπη.

Αὐτὸ δὲ μ' ἐμποδίζει, θαρρῶ, νὰ γράψω τὴ μελέτη αὐτῇ, πὺν ἄλλως τε εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ ἀνέκδοτου βιβλίου μου.

Δὲ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ δώσω ἐδῶ (ἀφοῦ καὶ σὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου μου δὲν τὸ κάμνω) τὴ βιογραφία τοῦ ποιητῆ, ἐνὸς ποιητῆ τόσο γνωστοῦ στὸ ἑλληνικὸ κοινόν, ὅπως ὁ Στεκκέτι.

Θ' ἀσχοληθῶ μόνο μὲ ἓνα ἄλλο ζήτημα, μὲ κάποιαν ἀπὸ τὶς πολλὰς κατηγορίες, πὺν οἱ ἐπικριτὲς του τοῦ ἀπέδωσαν.

Ὅσοι ἔχουν μελετήσει τὸν ποιητὴ ξαίρουν πὺς ἡ ἔκδοσι τῆς πρώτης του συλλογῆς, τῆς «Μεταθανατίου», προκάλεσε μεγάλο θόρυβο.

Πολλοὶ ἦταν ἐκεῖνοι πὺν τοῦ ρίχτηκαν, καὶ πὺν προσπάθησαν νὰ τὸν κατασυντρίψουν, ἀπαράλλαχτα σὰν σὸν δικό μας τὸν Λασκαράτο.

Ψευτοκριτικοί, ταπεινοὶ παπάδες, κίτρινοι ἠθικολόγοι, πατριδοκάπηλοι.

Τὸν εἶπαν ἄθεο, ἀφιλόπατρη, χυδαῖο καὶ ἔφτασαν ὡς τὸ σημεῖο νὰ τοῦ ἀμφισβητήσουν καὶ αὐτὴ τὴν τέχνη τῶν τραγουδιῶν του : μὰ πὺς μποροῦσε νὰ γίνῃ ἄλλιῶς, ἀφοῦ, σὰν ποιητῆς, ἔκαμε τὴν ἀντιθρησκευτικὴ του πολεμικὴ σὲ στίχους ;

Ἀλίμονο — γράφει σὸν πρόλογο τῆς δεύτερης συλλογῆς του — σὸν Κάντ, στὸ Σέλλινγκ, σὸν Ἑγελ, στὸ Μόλεσκοτ, καὶ τοὺς ἄλλους, πὺν ὥστόσο τοὺς σεβόμαστε τόσο πολὺ, ἂν ἔγραφαν ὅ,τι ἔγραφαν σὲ στίχους !...

Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ ἐξετάσουμε κυριώτατα τὴν κατηγορία τῆς ἀθεΐας.

Εἶν' ἀλήθεια πὺς πολλὰ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Στεκκέτι, ἀπόλυτα κρινόμενα, δείχνουν πὺς ὁ ποιητῆς τοὺς «ὑπερέβη τὰ ἐσκαμμένα» στὴν ἀντιθρησκευτικὴ του πολεμικὴ.

Ἐνα λ.χ. ἀπὸ τὰ τολμηρὰ αὐτὰ τραγούδια, πὺν ἔ-

δωσε λαβή σὲ δυνατὲς ἐπικρίσεις εἶναι τὸ σοννέτο ποὺ ἐπιγράφεται "Ebbro" (Μπεκρῆς), καὶ μάλιστα οἱ τρεῖς τελευταῖοι του στίχοι, ποὺ ὅσοι δὲν ἐμελέτησαν, πραγματικὰ βαθεῖα, τὸ Stecchetti θὰ τοὺς ἔκριναν ἴσως ἀσεβεῖς,

.....
Ma l'uggia debelliam del secol tristo
In un femineo sen celando il viso,
Bevendo in fresco e bestemmiando Cristo.

Ἀλλὰ σ' αὐτοὺς θὰ εἶχαμε ν' ἀπαντήσωμε πὼς μιὰ λέξη βλάσφημη, ποὺ ἓνας ποιητὴς ξαίρει νὰ τὴ μεταχειρίζεται τεχνικά, γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ αἰσθητικὴ, ὑποβλητικὴ ἐντύπωση, κάποιο αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα (ὅπως ἐδῶ γιὰ νὰ ἀποδώσῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ Μπεκρῆ), παύει νὰ εἶναι βλάσφημη, ἀποβάλλοντας τὴν πρώτη σημασίᾳ της.

Τὸ ἴδιο σὲ κάποιο ἄλλο τραγοῦδι, ὁ ποιητὴς γιὰ νὰ δώσῃ χτυπητὴ τὴν ἀντίθεση μεταξὺ τοῦ ἐπικούρειου Εἰδωλολατρικοῦ κόσμου καὶ τοῦ θλιμμένου τοῦ χριστιανικοῦ λέει, χωρὶς ἴσως νὰ ἔχῃ τὴν πρόθεσιν νὰ ἀσεβήσῃ,

.....
Χριστὸ δὲν εἶχα καὶ χαμογελῶντας
Ἔχω στερνὰ τὴ ζωὴ χαιρετήσῃ,
Ὅμως ἐσὺ θὰ πεθάνῃς θρηγῶντας,

ὅπως ταπεινὰ ἀπεδώσαμε τοὺς στίχους τοῦ πρωτοτύπου.

Μπορεῖ, ὅμως, νὰ ἔχουμε λάθος.

Ἴσως ὁ Στεκκέττι θέλοντας νὰ τὰ βάλῃ μὲ τοὺς «ἐμπορευομένους τὴ θρησκεία» κατήντησε νὰ φθάσῃ στὸ ἄλλο ἄκρο, ὅπως ὁ δικός μας ὁ Ροῦδης, καὶ νὰ χτυπήσῃ τὴν ἴδια τὴ θρησκεία.

Ἐκεῖνο, ὅμως, ποὺ μὲ βεβαιότητα μπορούμε νὰ ποῦμε εἶναι πὼς στάθηκε φανατικὸς ἀντικληρικός, ἀποβέροντας, ὅπως ὁ δικός μας ὁ Λατκαράτος, στὸν καθαρμὸ καὶ τὴν ἐξύψωση τοῦ κλήρου.

Σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ τραγοῦδια του φαίνεται, σὰ νὰ φωνάζῃ πρὸς τοὺς δυτικούς παπάδες, τοῦλάχιστον ἐκείνους τῆς ἐποχῆς του·

«Οὐαὶ Ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, Ὑποκριταί! »
.....

Ψευτοενάρετοι πού σκανταλιέστε,
Σὰ μιὰ γυναῖκα τὶς πλάτες γυμνώνη,
Ψευτοπαρθένοι πού στενοχωριέστε
Καὶ τὸ χλωμό σας χεῖλι σᾶς προδώνει.

.....

Ἄλλοῦ πάλι ἡ ἀντικληρική του πολεμικὴ παίρνει τὸν
τόνο μιᾶς λεπτῆς σατύρας καὶ εἰρωνείας, ὅπως σὶδὸ σονέττο

Quando scesi di botte al Vaticano,

ὅπου δηκτικώτατα εἰρωνεύεται τὸν «ἔγκλειστο τοῦ Βα-
τικανοῦ».

Μὰ ἰδιαίτατα σὶδὸ σατυρικὸ τραγοῦδι του πού ἐπι-
γράφεται : "In morte di un molto reverendo Strozzi-
no" (Στὸ θάνατο ἑνὸς πολὺ σεβάσμιου τοκογλύφου), καὶ
πού ἡ τεχνοτροπία του ἀκόμη μᾶς θυμίζει μερικὰ τρα-
γοῦδια τοῦ Λασκαράτου.

Ἄπ' ὅλ' αὐτὰ νομίζω, λοιπόν, πὼς μποροῦμε νὰ
βγάλουμε τὸ συμπέρασμα πὼς ὁ Λορέντζο Στεκκέττι ἦταν
ἓνας δεινὸς ἀντικληρικός, ἦταν ἓνας ἄνθρωπος πού βάλ-
θηκε νὰ ἠθικοποιήσῃ καὶ ν' ἀνυψώσῃ τὴ θρησκεία καὶ
τὸν κληρο σὲ κάποιο ἀνώτερο, πνευματικώτερο καὶ πρὸ
παντὸς ἀληθινώτερο ἐπίπεδο. Δὲν ἦταν ὅμως
ἄθεος.

Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄθεος ἓνας ποιητὴς πού ἔγραψε
καὶ κάποιους στίχους ὅπως οἱ ἀκόλουθοι :

Τοῦ Νοέμβρη ἡ δμίχλη σκεπάζει
Τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ τὰ ἐρειπωμένα,
Τρίζουν τὰ ξύλα στὴ φωτιά καμένα,
Κ' ἔξω στὸν ἄνεμο ὁ κόρακας κραῖζει.

Σήμερα εὐλαβικὰ τὴν προσευχή τους
Εἶπαν γυναῖκες, γιὰ τοὺς πεθαμένους,
Κάθε σταυρός, κάθε πέτρα μαζί τους
Θρηνεῖ, σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους τοὺς θλιμμένους.

.....

Μπορεῖ νὰ μὴν ἦταν ἓνας καλὸς καθολικός,
ἦταν ὅμως λογικός, καὶ σὰ λογικὸς δὲ μποροῦσε παρὰ

νὰ ἀμφιβάλη γιὰ μιὰ θρησκεία, πὺν οἱ σύγχρονοὶ τοῦ Φαρισαῖοι τὴν εἶχαν μεταβάλει σ' ἐμπόριο. Μὰ ἀπ' ἐδῶ ἴσαμε τὸν ἀθεῖσμό — λέει ὁ ἴδιος — εἶναι πολὺ μεγάλη ἀπόστασις.

Ὁ ποιητὴς ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς γνησιώτερους ἀντιπροσώπους τῆς Ἰταλικῆς σχολῆς πὺν ὀνομάστηκε βερισμὸς (verismo, ἀπο τῇ λέξει vero, ἀληθινό), κι' ὀλόκληρο τὸ ἔργο τοῦ εἶναι στηριγμένο σὴν ἀλήθεια, πὺν ὁ ἴδιος στάθηκεν ὁ σημαιοφόρος τῆς.

Καὶ φυσικὰ δὲ μπορούσε παρὰ νὰ καρποφορήσῃ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ.

Ἔτσι στὸν πρόλογο τῶν ἀπάντων τοῦ (Le rime di Lorenzo Strecchetti) ὁ ποιητὴς, γέρος πιά, αἰστάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ παραδώσῃ τὴ σημαία τῆς ἀλήθειας στοὺς νέους, γιὰ νὰ τὴν κρατήσουν στερεὰ καὶ θριαμβευτικά, στὸ μέλλον, ὅπως τὴν ἐκράτησεν αὐτός.

Καὶ τώρα παραθέτουμε ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη μετάφρασή μας τῆς «Μεταθανατίου» ἓνα ἀπὸ τὰ παραπάνω ἀναφερόμενα σατυρικὰ τραγούδια τοῦ, τὸ σπουδαιότερο :

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΕΝΟΣ ΠΟΛΥ ΣΕΒΑΣΜΙΟΥ ΤΟΚΟΓΛΥΦΟΥ

Curia romana non petit ovem sine lana ;
Dantes exaudit ; non dantibus ostia claudit.

Ἀρχαῖο Λεόντιον Δίστιχο. (*)

Ἀκοῦς ἐσὺ τοὺς πένθιμους
Τοῦ σήμαντρο τοὺς ἤχους
Ποῦναι γλυκοὶ κ' εὐχάριστοι

(*) Σημ. τοῦ Μεταφραστ. «Ἡ Ρωμαϊκὴ (Δυτικὴ) Ἐκκλησία δὲ ζητάει πρόβατο χωρὶς μαλλί. Αὐτοὺς πὺν δίνουν τοὺς εἰσακούει· δὲν κλείνει τίς πόρτες σ' ὅσους πληρώνουν».

Δὲν εἶναι καθόλου ἀπίθανο νὰ μὴν εἶναι Λεόντιον τὸ παραπάνω δίστιχο, ἀλλὰ τοῦ ποιητῆ, ἂν λάβουμε μάλιστα ὑπ' ὄψει πὺς ἦταν καλὸς Λατινιστὴς.

Σ' ὑποκριτὲς κι' ἀγροίκους ;

Ἡ Ἐκκλησία γέμισε

Ἀπὸ λαιμοὺς σκυμμένους

Ποὺ μουρμουρίζουν εὐθυμα

Ψαλμοὺς στοὺς πεθαμένους.

Αἰωνία ἡ μνήμη,

Αἰωνία ἡ μνήμη.

Τ' ἄσματ' αὐτὰ ἱκετεύουνε

Γι' αὐτὸ τὸν Τραπεζίτη,

Ποὺ πρὶν πλουτήση ἔκλεψε

Κάθε φτωχοῦ τὸ σπίτι.

Οἱ ἐπιγραφὲς δὲ γράφουνε

Παρόμοιες ἀτιμίες

Στὴν Ἑλβετία τῶσκάσε

Γι' αὐτὲς τὶς ἱστορίες.

Αἰωνία ἡ μνήμη,

Αἰωνία ἡ μνήμη.

Ἀπ' τὸ πορνεῖο κλέβοντας

Κι' ἀπὸ τὸ μοναστήρι,

Δανεῖζοντας τὸν ὅμοιο του

Σὲ μαῦρο δανειστήρι,

Ἡ σὲ φτωχὸ ἢ σὲ πλούσιο

Ἀπλώνοντας τὸ χέρι

Στάθηκε στὸ δεκάλογο

Ἀθῶο περιστέρι.

Αἰωνία ἡ μνήμη,

Αἰωνία ἡ μνήμη.

Μὰ οἱ παπάδες σκύβοντας

Τώρα ταπεινωμένα,

Τὸν ψέλνουνε τὰ στήθια τους

Χτυπώντας λυπημένα.

« ὦ, Ἰησοῦ μας, δέξου τον

« Σὲ τόπους βλογημένους

« Κι' οἱ κληρονόμοι δίνουνε

« Παράδες μετρημένους.

Αἰωνία ἡ μνήμη,

Αἰωνία ἡ μνήμη.

« Ἡ πληρωμή ! Σὰ λέγουνε
 « τῇ λέξει αὐτῇ τὰ χεῖλη,
 « Πόσο κυπαῖ ἡ καρδούλα μας
 « Κατ' ἀπ' τὸ πετραχήλι !
 « Σὲ μᾶς, φτωχοὶ καὶ πλούσιοι,
 « Μπρός, τὸ πουργί σας δώστε,
 « Τὸ γράφουνε κι' οἱ Κάνονες
 « Πληρώσετε, πληρώστε !
 Αἰωνία ἡ μνήμη,
 Αἰωνία ἡ μνήμη.

« Μὰ δέησες καὶ δάκρυα
 « Ὁ Ὑψιστος δὲ σώνει,
 « Μὰ ὁ μέγας ὁ Ποντίφηκας
 « Γλυτώνει ὅποιο πληρώνει.
 « Ἀλήθεια, οἱ ἀπόστολοι
 « Τὸ χρῆμα δὲν κυττάζαν
 « Μ' ἄραγε γιὰ τὶς δοῦλες τους
 « Λεφτὰ στήν ἄκρη βάζαν ; (*)
 Αἰωνία ἡ μνήμη,
 Αἰωνία ἡ μνήμη.

« Στὴ δόξα τὴν οὐράνια
 « Δικαίωμα ζητεῖτε ;
 « Πληρώστε τὸ εἰσιτήριο
 « Καθολικοί, νὰ μπῆτε.
 « Περνώντας τὸν Ἀχέροντα
 « Πρέπει λεφτὰ νὰ δώση
 « Κάθε ψυχὴ στὸ Χάροντα
 « Γιὰ νὰ τὸν ἡμερώση.
 Αἰωνία ἡ μνήμη,
 Αἰωνία ἡ μνήμη.

(*) Σημ. τοῦ Μεταφραστοῦ. Εἶναι γνωστὸ πὺς ὁ καθολικὸς κληρὸς εἶναι ἄγαμος. Αὐτό, ὅμως, δὲν ἐμπόδιζε κάποτε τοὺς δυτικὸνς ἱερεῖς νὰ ἔχουν μαζί τους καμμιάν οἰκονόμο ἢ καὶ ὑπηρέτρια...

« Στὸ μαγαζί μας νᾶρθετε
 « Ποὺ σ' ὅλους σας ταιριάζει,
 « Καὶ μὲ τιμὲς τῆς φάμπρικας
 « Τὸν κόσμον ἀγιάζει,
 « Κάνει ἀρετῶν ξεπούλημα,
 « Τὰ κρίματα σχωράει...
 « Τὸν πληρωτὴ χαράστονε,
 « Ὅπου σ' αὐτὸ θὰ πάη.

Αἰωνία ἡ μνήμη,
 Αἰωνία ἡ μνήμη.»

ΣΠΥΡΟΣ Μ. ΑΝΝΙΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΝΙΚΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ “*Ἡ καλὴ συντροφισσα*”. Κύπρος 1929.

Πολλὲς φορές κρίνοντας ἓνα βιβλίον δὲν μπορούμε νὰ περιορί-
 στοῦμε στὴν αὐτοτελὴ του ἀξία, δὲν μπορούμε νὰ μὴ τὸ σχετίσουμε
 στὶς κρίσεις μας μὲ τὸν συγγραφέα του, μὲ τὴν ἰδιωτικὴ, ἂν εἶναι
 δυνατό νὰ ποῦμε, ἀτομικότητα τοῦ συγγραφέα. Αὐτὸ μᾶς συμβαίνει
 καὶ μὲ τὸ Νικολαΐδην.

Τελευταῖα ἔγραψε κάποιος ἀλεξανδρινὸς ἄρθρο-δλόκληρο γιὰ
 νὰ ἀποδείξει πὼς ὁ Νικολαΐδης εἶναι esprit curieux, μὰ ἀμφιβάλ-
 λω ἂν εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς ποὺ ἀρμόζει γιὰ τὸν Νικολαΐδην. Θαρ-
 ρῶ πὼς δὲν εἶνε ὁ κατάλληλος, ἢ τουλάχιστον δὲν εἶνε ἐπαρκής.
 Ὁ Νικολαΐδης εἶνε πρῶτα πρῶτα δημιουργὸς καὶ μὲς τὸ esprit
 curieux βρῖσκω πολὺ ξεφύλλισμα τῆς σκέψης καὶ πρὸ παντὸς λί-
 γη ἔμφυτη δημιουργικὴ διανοητικὴ δράση. Ἐνα esprit curieux εἶ-
 νε ἀμφίβολο ἂν παράγει ὕστερα ἀπὲς ἐντυπώσεις ποὺ ἐπιζητεῖ καὶ
 δέχεται, καὶ δὲν εἶνε ἀπαραίτητο βέβαια νομίζω νὰ τὸ κάνει. Ἐπει-
 τὰ δὲν ξέρω κατὰ πόσον οἱ ἐπιζητούμενες ἐντυπώσεις εἶνε καὶ οἱ
 καλύτερες ποιοτικά.

Ὁ Νικολαΐδης, κατὰ τὴ γνώμη μου, δὲν ζητᾷ τὴν περιπέτεια,
 ἀρέσκεται στὴν περιπλάνηση. Εἶνε πιὸ ἀγνὸς ἀπὸ ἓνα ἐπιζητητὴ